

บทที่ 2

ภาพรวมของอุตสาหกรรมประเทศไทยในปัจจุบัน

ภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคเศรษฐกิจที่สำคัญของไทย โดยมูลค่าผลผลิตของภาคอุตสาหกรรมไทยในช่วงทศวรรษ 2530 มีค่าเฉลี่ยประมาณร้อยละ 40 ของมูลค่าผลผลิตภายในประเทศ และมีการจ้างแรงงานประมาณร้อยละ 15 ของกำลังแรงงานทั้งประเทศ สะท้อนให้เห็นว่าภาคอุตสาหกรรมเป็นภาคการผลิตที่มีผลิตภาพแรงงานเฉลี่ยสูงมาก และยังเป็นภาคที่มีอัตราการขยายตัวสูงมากอย่างต่อเนื่องอีกด้วย พิจารณาได้จากสัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมต่อมูลค่าผลผลิตของประเทศที่เพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 12 ในปี พ.ศ. 2503 เป็นประมาณร้อยละ 32 ในปี พ.ศ. 2544

ตารางที่ 2.1

ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ณ ราคาประจำปี จำแนกตามสาขาการผลิต

หน่วย: ล้านบาท/ร้อยละ

สินค้า	2535		2540		2544	
1. เกษตรกรรม	348,127	12.30	541,864	11.46	468,885	10.15
2. หัตถอุตสาหกรรม	778,987	27.52	1,349,278	28.54	1,468,884	31.79
3. ก่อสร้าง	190,529	6.73	270,012	5.71	147,525	3.19
4. บริการและอื่นๆ	1,513,217	53.46	2,566,163	54.28	2,535,390	54.87
ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ	2,830,914	100.00	4,727,317	100.00	4,620,684	100.00

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากตารางที่ 2.1 ก่อนเกิดวิกฤติเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ภาคอุตสาหกรรมมีมูลค่าผลผลิตคิดเป็นสัดส่วนประมาณร้อยละ 27 ของมูลค่าผลผลิตภายในประเทศ โดยมีอัตราการขยายตัวถึงร้อยละ 10.1 ต่อปีในช่วง พ.ศ. 2535-2539 ก่อนจะลดลงเล็กน้อยในช่วงเกิดวิกฤติเศรษฐกิจและกลับมาขยายตัวสูงถึงร้อยละ 9.2 ต่อปีในช่วงปี พ.ศ. 2542-2543 ทำให้สัดส่วนของภาคอุตสาหกรรมในโครงสร้างการผลิตของประเทศเพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 32 และคิดเป็นร้อยละ 85 ของมูลค่าส่งออกรวม ตามตารางที่ 2.2

ตารางที่ 2.2
มูลค่าการส่งออกจำแนกตามภาคเศรษฐกิจ

หน่วย: ล้านบาท/ร้อยละ

สินค้า	2540		2544		2545	
เกษตรกรรม	180,948	10.02	212,449	7.34	221,351	7.50
ประมง	72,401	4.01	89,989	3.11	70,418	2.39
ป่าไม้	824	0.05	4,196	0.15	6,306	0.21
เหมืองแร่	16,584	0.92	26,314	0.91	30,381	1.03
อุตสาหกรรม	1,492,331	82.60	2,457,095	84.93	2,532,618	85.79
อื่นๆ	37,509	2.08	98,893	3.42	84,763	2.87
การส่งออกกลับ	6,099	0.34	4,242	0.15	6,230	0.21
มูลค่าการส่งออกรวม	1,806,699	100	2,893,178	100	2,952,067	100

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

บทนี้เป็นการอธิบายลักษณะของแต่ละอุตสาหกรรมโดยสังเขป ทั้งนี้จะพิจารณาตามหลักการของแผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม ของกระทรวงอุตสาหกรรม เพื่อเลือกให้เป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายของประเทศ โดยแบ่งเป็นอุตสาหกรรมเป้าหมายทั้งสิ้น 13 สาขา¹ ซึ่งส่วนใหญ่จะสอดคล้องกับอุตสาหกรรมที่ทำการศึกษามาตรฐาน ISIC 2 หลัก

¹ สำนักงานเศรษฐกิจอุตสาหกรรม. “แผนปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม (พ.ศ. 2541-2545) ทบทวนสถานการณ์ ปัญหา วิสัยทัศน์ และกลยุทธ์อุตสาหกรรม 13 สาขา.” ปี 2545

2.1 อุตสาหกรรมอาหารและอาหารสัตว์

อุตสาหกรรมอาหารและอาหารสัตว์เป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญของประเทศไทย เห็นได้จากในปัจจุบันมีการส่งออกสินค้าอาหารในระดับสูง เป็นสัดส่วนกว่า ร้อยละ 20 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมดของประเทศ ขณะเดียวกันอุตสาหกรรมอาหารกำลังสูญเสียความได้เปรียบที่เคยมีอยู่ ทั้งในด้านวัตถุดิบ แรงงาน และเผชิญกับกฎระเบียบการค้าใหม่ของโลก ในด้านสุขอนามัย มาตรฐาน คุณภาพ และมาตรการทางเทคนิค

โรงงานอุตสาหกรรมอาหารของไทยมีมากกว่า 50,000 โรงงาน กระจายอยู่ทั่วไปในทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโรงงานมากที่สุดประมาณร้อยละ 65 ของโรงงานทั้งหมด รองลงมาคือ ภาคเหนือ อุตสาหกรรมอาหารส่วนใหญ่เป็นโรงงานที่ใช้แรงงานเข้มข้นและใช้วัตถุดิบภายในประเทศเป็นหลัก

2.2 อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม เป็นอุตสาหกรรมที่มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจไทยเมื่อพิจารณาทั้งในด้านการจ้างงานและการส่งออก เนื่องจากเป็นภาคอุตสาหกรรมที่มีการจ้างงานสูงสุด และนำเข้ารายได้จากการส่งออกปีละหลายแสนล้านบาท อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงกันในหลายขั้นตอนการผลิต แบ่งได้เป็น

อุตสาหกรรมขั้นต้น ได้แก่ อุตสาหกรรมเส้นใยประดิษฐ์ เป็นอุตสาหกรรมการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและใช้ทุนเข้มข้น

อุตสาหกรรมขั้นกลาง ได้แก่ อุตสาหกรรมการปั่นด้าย การทอผ้าและดักผ้า การฟอกย้อม พิมพ์ เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูงและใช้ทุนเข้มข้น

อุตสาหกรรมขั้นปลาย ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องนุ่งห่ม และเสื้อผ้าสำเร็จรูป เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีไม่ซับซ้อน และใช้แรงงานเข้มข้น

นอกจากนั้นแล้วการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอถือได้ว่ามีสัดส่วนสูงที่สุดเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ ในปี พ.ศ. 2542 มีการจ้างงานถึง 1,085,800 คน โดยมีการจ้างงานมากที่สุดในอุตสาหกรรมเสื้อผ้าสำเร็จรูปคือ 843,030 คน คิดเป็นร้อยละ 77.6 ของการจ้างงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม

จุดแข็งของไทยในอุตสาหกรรมนี้อยู่ที่การผลิตที่ครบวงจรตั้งแต่อุตสาหกรรมขั้นต้นขั้นกลาง และขั้นปลาย หากแก้ปัญหาการขาดแคลนแรงงานที่มีทักษะสูง ทั้งด้านการผลิตและ

การตลาด รวมทั้งการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยมากขึ้น โดยเฉพาะเครื่องจักรและเทคโนโลยีการผลิตในชั้นกลาง ซึ่งจะทำให้การผลิตในชั้นปลายมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2.3 อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนัง

อุตสาหกรรมรองเท้าและเครื่องหนังเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างมูลค่าเพิ่มให้กับหนังสือต์ โดยทำเป็นหนังสือต์ชนิดต่างๆ นำไปสู่อุตสาหกรรมต่อเนื่องที่สร้างมูลค่าเพิ่มได้จำนวนมากในอุตสาหกรรมเครื่องหนัง เช่น รองเท้าหนัง กระเป๋าหนัง เฟอร์นิเจอร์หนัง และอื่นๆ โดยมีการผลิตทั้งเพื่อจำหน่ายในประเทศและส่งออก อุตสาหกรรมนี้จัดได้ว่าเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานเข้มข้น ช่วยสร้างงานได้เป็นจำนวนมาก

อุตสาหกรรมนี้โดยส่วนใหญ่ร้อยละ 90 จะเป็นกิจการขนาดกลางและ ขนาดเล็ก ภายในครัวเรือนเป็นการผลิตเพื่อจำหน่ายภายในประเทศและผลิตขึ้นส่วนให้กับผู้ประกอบการรายใหญ่ ขณะที่กิจการขนาดใหญ่ผลิตเพื่อการส่งออกมีประมาณ ร้อยละ 10 โรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานที่ใช้แรงงานเข้มข้นโดยที่เป็นการผลิตตามคำสั่งซื้อจากต่างประเทศ ส่วนผู้ผลิตที่มีตราหือเป็นของตนเองไทยเสียเปรียบทั้งในตลาดระดับบนซึ่งเน้นเรื่องการออกแบบ และใช้เครื่องจักรทันสมัย ส่วนตลาดระดับกลางไทยเริ่มเสียเปรียบเนื่องจากมีต้นทุนค่าจ้างแรงงานที่สูงขึ้นกว่าประเทศคู่แข่ง อีกทั้งการขาดแคลนวัตถุดิบที่มีคุณภาพทำให้ผู้ผลิตไม่สามารถผลิตได้เต็มศักยภาพ

2.4 อุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือน

อุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือน เป็นอุตสาหกรรมที่สืบเนื่องจากภาคการเกษตรและ ป่าไม้ เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้ทรัพยากรภายในประเทศสามารถส่งออกสินค้าได้ปีละหลายหมื่นล้านบาท ด้านการส่งออกอุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือนของไทยได้ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2539 มีมูลค่าส่งออกรวม 20,551 ล้านบาท ในสินค้า เครื่องเรือน ไม้แปรรูป และผลิตภัณฑ์ไม้ ในปี พ.ศ. 2542 มูลค่าส่งออกเพิ่มขึ้นเป็น 40,865 ล้านบาท ผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าการส่งออกมากที่สุดคือ เครื่องเรือนไม้ มีมูลค่า 21,682 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 53 ของมูลค่าการส่งออกในอุตสาหกรรมไม้และเครื่องเรือน ผลิตภัณฑ์เครื่องเรือนไม้ส่วนใหญ่จะผลิตจากไม้ยางพารา โดยมีตลาดส่งออกที่สำคัญคือ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา โดยวัตถุดิบไม้ยางพารานั้นมาจากภาคใต้ และภาคตะวันออกซึ่งเป็นแหล่งที่ตั้งโรงงานที่สำคัญ อย่างไรก็ตามการส่งออกกำลังได้รับผลกระทบจาก

ประเทศคู่แข่ง เช่น อินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ ซึ่งมีข้อได้เปรียบด้านต้นทุนการผลิต ที่มีวัตถุดิบอยู่จำนวนมาก

2.5 อุตสาหกรรมยาและเคมีภัณฑ์

อุตสาหกรรมยาและเคมีภัณฑ์ของประเทศไทยมีความหลากหลายของผลิตภัณฑ์และผู้ประกอบการจำนวนมาก ในกลุ่มอุตสาหกรรมนี้มีอุตสาหกรรมย่อยที่มีความสำคัญค่อนข้างมาก นั่นคือ อุตสาหกรรมยาและเวชภัณฑ์ ผงซักฟอก สีย้อม สีและผลิตภัณฑ์ร่วม สบู่ เครื่องสำอาง และสารกำจัดศัตรูพืช ทั้งนี้อุตสาหกรรมยาและเคมีภัณฑ์เป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานสำหรับอุตสาหกรรมต่อเนื่องอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการสนับสนุนในการเป็นอุตสาหกรรมการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าและมุ่งหวังให้เป็นอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกด้วย

อุตสาหกรรมยาในประเทศไทย มีโรงงานทั้งหมด 303 แห่ง เป็นโรงงานผลิตยาสำเร็จรูปแผนปัจจุบันจำนวน 180 แห่ง นอกนั้นเป็นโรงงานผลิตวัตถุดิบตัวยา ยาสมุนไพร โดยส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานที่มีอายุนาน เครื่องจักรล้าสมัย การผลิตยาสำเร็จรูปในประเทศไทยส่วนใหญ่เป็นการผลิตยาที่มีเทคโนโลยีการผลิตไม่ซับซ้อน ผลิตยาสำเร็จรูปที่หมดอายุการคุ้มครองตามสิทธิบัตร หรือผลิตโดยได้รับใบอนุญาตจากเจ้าของสิทธิบัตร ในขณะที่อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ของไทย ประเภท สีย้อม สีและผลิตภัณฑ์ร่วม สบู่ ผงซักฟอก เครื่องสำอาง และสารกำจัดศัตรูพืช มีจำนวนโรงงาน รวม 511 แห่ง ลักษณะการผลิตส่วนใหญ่เป็นการผลิตในลักษณะการประกอบผสมสารเคมีเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปซึ่งเป็นการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีไม่ซับซ้อน ยกเว้นในอุตสาหกรรมการผลิตสีทาอาคาร ผงซักฟอก มีผลิตภัณฑ์ที่มีคนไทยเป็นเจ้าของ

2.6 อุตสาหกรรมยางพาราและผลิตภัณฑ์ยาง

อุตสาหกรรมยางพาราเป็นอุตสาหกรรมการแปรรูปขั้นต้นในการนำเอาน้ำยางสดไปแปรรูปเป็นวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ยาง ปัจจุบันประเทศไทยสามารถผลิตยางพาราได้มากเป็นอันดับหนึ่งของโลก อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์ยางของไทย ส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมที่ผลิตเพื่อส่งออก คือ ประมาณร้อยละ 80 ของผลผลิต โดยผลผลิตที่สำคัญ คือ ยางยานพาหนะ(ยางรถยนต์ ยางรถจักรยานยนต์) ถุงมือยาง ถุงยางอนามัย ยางรัดของ

ประเทศไทยมีศักยภาพในอุตสาหกรรมยางและผลิตภัณฑ์ยาง เนื่องจากมีความพร้อมด้านวัตถุดิบ และได้รับการสนับสนุนจากนโยบายของภาครัฐ และยังสามารถขยายตัวจากปัจจุบัน

ซึ่งมีการใช้กำลังการผลิตเพียง ร้อยละ 70 ส่วนผลิตภัณฑ์ยาง ปัจจุบันมีการร่วมทุนกับบริษัทต่างชาติในการผลิต ยางรถยนต์ ถุงมือยาง มีการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัยมากขึ้น ทำให้สามารถผลิตสินค้าที่เป็นที่ยอมรับในตลาดโลกมากขึ้น

2.7 อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติก

อุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์พลาสติกเป็นอุตสาหกรรมต่อเนื่องจากอุตสาหกรรมปิโตรเคมีที่ใช้เม็ดพลาสติก โพลีเมอร์หรือเรซิน เป็นวัตถุดิบมาผลิตเป็นบรรจุภัณฑ์พลาสติก และก่อให้เกิดอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น อุตสาหกรรมผลิตของเล่นพลาสติกและเครื่องกีฬา อุตสาหกรรมผลิตชิ้นส่วนเครื่องใช้ไฟฟ้า อุตสาหกรรมพลาสติกมียอดการส่งออกติดอันดับ 1 ใน 10 ของสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย ตลาดส่งออกที่สำคัญคือ ฮองกง ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา ไต้หวัน

อุตสาหกรรมพลาสติกส่วนใหญ่จะเป็นโรงงานขนาดเล็ก บริหารแบบครอบครัว โดยโรงงานส่วนใหญ่ตั้งอยู่ใน กรุงเทพฯ สมุทรปราการ และสมุทรสาคร เนื่องจากมีความเกี่ยวข้องกับความต้องการใช้ผลิตภัณฑ์ในอุตสาหกรรมอื่นๆ แต่โรงงานขนาดเล็กที่ผลิตบรรจุภัณฑ์มีการกระจายอยู่ทั่วประเทศตามความหนาแน่นของประชากร

2.8 อุตสาหกรรมเซรามิกและแก้ว

อุตสาหกรรมเซรามิกเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานของอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ เช่น อุตสาหกรรมไฟฟ้า อุตสาหกรรมแก้ว อุตสาหกรรมก่อสร้าง อุตสาหกรรมปูนซีเมนต์ รวมถึงอุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์และคอมพิวเตอร์ ส่วนอุตสาหกรรมแก้วและผลิตภัณฑ์แก้วเป็นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการอุตสาหกรรมต่อเนื่อง เช่น อุตสาหกรรมรถยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์การแพทย์ และเฟอร์นิเจอร์ อุตสาหกรรมเซรามิกและแก้วของไทยเป็นอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงานจำนวนมาก (labor intensive) มีอัตราการส่งออกเพิ่มขึ้นทุกปี มีสัดส่วนการส่งออกร้อยละ 2.2 ของมูลค่าการค้าอุตสาหกรรมเซรามิกของโลก โดยตลาดส่งออกที่สำคัญได้แก่ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ฮองกง วัตถุดิบในการผลิตส่วนใหญ่เป็นวัตถุดิบภายในประเทศ และยังเป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐมาตลอด ทำให้อุตสาหกรรมนี้มีศักยภาพสูงที่จะพัฒนาต่อไปได้

2.9 อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในประเทศไทยเริ่มจากการนำเข้าชิ้นส่วนมาประกอบเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปเพื่อทดแทนการนำเข้า จนสามารถส่งออกได้ในเวลาต่อมา ทั้งนี้เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตและเจริญเติบโตโดยอาศัยการลงทุนจากบริษัทข้ามชาติที่ใช้ไทยเป็นฐานการผลิตเพื่อส่งออก โดยตลาดส่งออกที่สำคัญได้แก่ สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ ญี่ปุ่น

อุตสาหกรรมเครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ มีจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมอยู่ประมาณ 2,800 ราย สามารถแบ่งกลุ่มได้ดังนี้

1) กลุ่มผลิตภัณฑ์โทรคมนาคม มีการขยายตัวตามการพัฒนาโทรคมนาคมของประเทศ ส่วนใหญ่ยังไม่มีการผลิตภายในประเทศ ผลิตภัณฑ์ที่มีการผลิตภายในประเทศเช่น เครื่องรับโทรทัศน์ โทรสาร จานดาวเทียม เป็นต้น

2) ผลิตภัณฑ์คอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ ใช้เงินลงทุนสูงและเทคโนโลยีที่ทันสมัย การผลิตในไทยส่วนใหญ่จะผลิตชิ้นส่วน อุปกรณ์และส่วนประกอบ หรือนำเข้าชิ้นส่วนเพื่อประกอบเป็นผลิตภัณฑ์สำเร็จรูปและส่งออก ต้องมีการพึ่งพาวัตถุดิบจากต่างประเทศสูง ส่วนใหญ่จะเป็นการร่วมทุนกับบริษัทแม่จากต่างประเทศ

3) กลุ่มอุตสาหกรรมชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตแผงวงจรไฟฟ้าส่วนใหญ่เป็นการลงทุนของบริษัทข้ามชาติจากสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ที่เข้ามาตั้งฐานการผลิตเพื่อส่งออกไปยังบริษัทแม่ มีการผลิตเพิ่มขึ้นตามการขยายตัวของตลาดเซมิคอนดักเตอร์ของโลก

4) กลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องใช้ภายในบ้าน เป็นอุตสาหกรรมที่มีการผลิตมานานกว่า 30 ปี ผู้ผลิตมีการพัฒนาขีดความสามารถทางเทคโนโลยีการออกแบบ และผลิตชิ้นส่วน มีการส่งออกไปยังต่างประเทศทั้งภายใต้เครื่องหมายการค้าของบริษัทแม่และการรับจ้างผลิต รวมถึงปัจจุบันผู้ผลิตเริ่มสร้างเครื่องหมายการค้าของตนเองขึ้นมามากขึ้น ปัจจุบันการผลิตมีการใช้วัตถุดิบภายในประเทศมากขึ้นและนำเข้าวัสดุและวัตถุดิบพื้นฐานบางส่วน ผลิตภัณฑ์ที่สำคัญคือ เครื่องปรับอากาศ เครื่องรับโทรทัศน์

5) กลุ่มอุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ เริ่มมีบทบาทมากขึ้นเนื่องจากเทคโนโลยีสารสนเทศมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านฮาร์ดแวร์ เทคโนโลยีโทรคมนาคม เทคโนโลยีซอฟต์แวร์

6) กลุ่มอุตสาหกรรมสนับสนุน เป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานในการผลิตของอุตสาหกรรมต่างๆ ได้แก่ อุตสาหกรรมแม่พิมพ์ ชิ้นส่วนโลหะ ชิ้นส่วนพลาสติก ส่วนใหญ่เป็นโรงงานขนาดเล็ก ลำสมัย และขาดประสิทธิภาพ

2.10 อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วน

อุตสาหกรรมยานยนต์และชิ้นส่วนสามารถแบ่งออกเป็น 3 อุตสาหกรรมย่อย ได้แก่ อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ อุตสาหกรรมรถจักรยานยนต์ และอุตสาหกรรมผลิตส่วนประกอบและอุปกรณ์ยานยนต์ โดยมีอุตสาหกรรมรถยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจไทย หลังวิกฤตเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 ทำให้อุตสาหกรรมรถยนต์และชิ้นส่วนยานยนต์เริ่มหันมามุ่งเน้นการส่งออกมากขึ้น จากในอดีตที่เน้นตอบสนองการบริโภคภายในประเทศอย่างเดียว โดยมีนโยบายพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นฐานอุตสาหกรรมรถยนต์ที่ใหญ่ที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน

อุตสาหกรรมประกอบรถยนต์เป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่ต้องใช้เงินลงทุนจำนวนมากรวมทั้งใช้ความชำนาญและเทคโนโลยีขั้นสูงในการผลิต ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการพึ่งพาเงินลงทุนจากบริษัทแม่ในต่างประเทศ อุตสาหกรรมต่อเนื่องของอุตสาหกรรมประกอบรถยนต์ทำให้เกิดอุตสาหกรรมการผลิตส่วนประกอบและชิ้นส่วนยานยนต์จากผู้ผลิตภายในประเทศและมีกฎการใช้ชิ้นส่วนภายในประเทศ (Local content) เป็นตัวกระตุ้นในการพัฒนาอุตสาหกรรม อย่างไรก็ตามโรงงานผลิตชิ้นส่วนให้กับโรงงานประกอบรถยนต์ส่วนใหญ่เป็นการลงทุนจากต่างประเทศ โดยมีการนำเทคโนโลยีการผลิต เครื่องจักร และช่างเทคนิค เข้ามาดำเนินการผลิต

2.11 อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับ

อุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทย ประกอบด้วย อุตสาหกรรมอัญมณีสังเคราะห์ อุตสาหกรรมเจียระไนอัญมณี ได้แก่ การเจียระไนเพชร พลอย เป็นการผลิตวัตถุดิบเพื่อป้อนอุตสาหกรรมเครื่องประดับ โดยปัจจุบันอุตสาหกรรมอัญมณีและเครื่องประดับของไทยสามารถทำรายได้เข้าประเทศได้ในระดับสูง แต่มีข้อจำกัดเรื่องวัตถุดิบภายในประเทศมีจำนวนจำกัดจึงต้องมีการนำเข้าวัตถุดิบเข้ามาผลิต โดยที่ไทยมีแรงงานที่มีฝีมือมีศักยภาพในการพัฒนาและมีความสามารถในระดับสูง ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้แก่อุตสาหกรรม

2.12 อุตสาหกรรมเหล็กและเหล็กกล้า

อุตสาหกรรมเหล็กของประเทศไทยมีการพัฒนาอย่างมากด้วยการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ทันสมัย และมีมูลค่าการลงทุนจำนวนมาก โดยส่วนใหญ่เป็นการลงทุนในเหล็กแผ่น ปัจจุบันไม่มีอุตสาหกรรมการผลิตเหล็กขั้นต้นในประเทศ คือไม่มีการถลุงเหล็กซึ่งใช้เป็นวัตถุดิบพื้นฐานในการผลิตเหล็กทุกชนิด มีเพียงการผลิตขั้นกลางเป็นการนำเอาเหล็กถลุงมาหลอมเป็นน้ำเหล็ก แล้วผ่านกระบวนการหล่อเหล็กเป็นลักษณะต่างๆตามการนำไปใช้งาน เช่น เหล็กแท่งกลม(Billet) เหล็กแท่งแบน(Slab) เหล็กแท่งใหญ่(Bloom, Beam, Blanks) รวมถึงมีการนำเอาเศษเหล็ก(Scrap) มาเป็นวัตถุดิบในการผลิตด้วย และการผลิตขั้นปลายเป็นการนำเหล็กขั้นกลางมาผ่านกระบวนการรีด รีดซ้ำหรือหล่อให้เป็นผลิตภัณฑ์เหล็กขั้นปลาย หรือผลิตภัณฑ์สำเร็จรูป โดยเหล็กแท่งกลมนำไปทำ เหล็กเส้น เหล็กหลอด ส่วนเหล็กแท่งแบนนำไปทำเหล็กแผ่นรีดร้อนและรีดเย็น เหล็กแท่งใหญ่นำไปรีดเป็นเหล็กโครงสร้างรูปพรรณ ส่วนเศษเหล็กนำไปทำผลิตภัณฑ์เหล็กหล่อ

2.13 อุตสาหกรรมปิโตรเคมี

อุตสาหกรรมปิโตรเคมีเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมและระบบเศรษฐกิจของประเทศหลายด้าน มีความเกี่ยวข้องกับอุตสาหกรรมอื่นๆ มาก เป็นอุตสาหกรรมที่ใช้เงินลงทุนสูงและเทคโนโลยีขั้นสูงจากต่างประเทศ ก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก อุตสาหกรรมปิโตรเคมีของประเทศไทยมีการขยายตัวจากการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้าเป็นการผลิตเพื่อส่งออก

การผลิตในอุตสาหกรรมปิโตรเคมีของไทยมีการผลิตครบวงจร คือการผลิตผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นต้นจำพวก ETHYLENE ,PROPYLENE ซึ่งเป็นการผลิตโดยการนำผลิตภัณฑ์ปิโตรเลียมไปผ่านกระบวนการกลั่น ซึ่งไทยมีวัตถุดิบคือ ก๊าซธรรมชาติ อยู่เป็นจำนวนมาก ผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นกลาง จำพวก PTA ,VCM เป็นการผลิตเม็ดพลาสติกขั้นกลาง ซึ่งจะใช้เป็นวัตถุดิบของอุตสาหกรรมปิโตรเคมีขั้นปลาย ส่วนผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นปลายจำพวก PE ,PP ,PET ,PVC เป็นการผลิตเม็ดพลาสติกและเรซิน นำไปใช้ในอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่อไป กำลังการผลิตในปัจจุบันมีปริมาณเพียงพอกับความต้องการภายในประเทศและมีบางส่วนส่งออกไปยังต่างประเทศจากผลิตภัณฑ์ปิโตรเคมีขั้นปลาย โดยตลาดส่งออกที่สำคัญจะอยู่ในภูมิภาคเอเชีย

2.14 อุตสาหกรรมกระดาษ ผลิตภัณฑ์กระดาษ และการผลิตสิ่งพิมพ์

อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์มีลักษณะการเจริญเติบโตสอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ปัจจัยหลักที่ส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมจะสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ส่วนคือ 1) ระดับมาตรฐานคุณภาพทางสังคมและระดับทางการศึกษาของประชากรในประเทศ หากการพัฒนาทางการศึกษาของประชากรในประเทศอยู่ในระดับที่สูง มูลค่าของตลาดอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ในประเทศนั้นก็มีแนวโน้มสูงตามไปด้วย ตัวอย่างเช่น ปริมาณการใช้กระดาษซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักในอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งมีมาตรฐานทางการศึกษาสูงมีปริมาณการใช้กระดาษอยู่ที่ 350 กิโลกรัมต่อคนต่อปี ในขณะที่ประเทศไทยมีปริมาณการใช้กระดาษเพียง 42 กิโลกรัมต่อคนต่อปีซึ่งเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำ และ 2) สภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ อุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ประเภทบรรจุภัณฑ์ (Packaging) เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการจัดเก็บและถนอมสินค้าเพื่อใช้การขนส่ง ระดับรายได้ของประชากรและดัชนีรายได้ของประชากรจะเป็นตัวแปรสำคัญที่มีต่อการบริโภคสิ่งพิมพ์ของประชากรในประเทศ

การผลิตในอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทจะแตกต่างกันตามชนิดของงานพิมพ์ มีกระดาษเป็นวัตถุดิบหลัก คิดเป็นร้อยละ 60-65 ของต้นทุนการผลิตสิ่งพิมพ์ทั้งหมด วัตถุดิบเยื่อกระดาษที่ใช้ในการผลิตกระดาษมีอยู่ 2 ชนิดคือ เยื่อกระดาษเยื่อสั้นผลิตได้มาจากไม้เนื้อแข็ง และเยื่อกระดาษเยื่อยาวผลิตได้มาจากไม้เนื้ออ่อน การนำเข้ากระดาษของประเทศไทยเพื่อใช้ในอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ เป็นการนำเข้าเพื่อตอบสนองความต้องการภายในประเทศและนำมาผลิตเพื่อการส่งออก โดยที่โรงงานอุตสาหกรรมสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่เป็นโรงงานที่จัดอยู่ในประเภท Small and Medium Enterprises (SMEs) โดยมีสัดส่วนเงินลงทุนต่อผู้ประกอบการค่อนข้างสูง กล่าวคือ จำนวนคนงานใช้ในการดำเนินการมีจำนวนน้อยแต่ใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูง โรงพิมพ์ส่วนใหญ่จะมีจำนวนคนงานโดยเฉลี่ยประมาณ 20 คน โรงงานทุกประเภทรวมทั้งสิ้น 2,264 โรงงาน ใช้เงินลงทุนรวม 24,105 ล้านบาท ก่อให้เกิดการจ้างงานจำนวน 40,648 คน ประมาณร้อยละ 80 ของโรงพิมพ์จะกระจายอยู่ตามเขตกรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑล และการผลิตส่วนใหญ่จะตอบสนองความต้องการในประเทศเป็นหลัก

2.15 อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรและอุปกรณ์

เครื่องจักรกลเป็นส่วนสำคัญในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเกือบทุกประเภท และยังก่อให้เกิดความเชื่อมโยงไปข้างหน้าและข้างหลังกับสาขาการผลิตอื่นอีก ผู้ประกอบการใน

อุตสาหกรรมเครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรม ส่วนใหญ่เป็นการผลิตชิ้นส่วนเพื่อซ่อมแซมเครื่องจักรเก่า หรือ เป็นตัวแทนจำหน่ายเครื่องจักรจากต่างประเทศ ผู้ประกอบการที่ทำการผลิตเครื่องจักรสำเร็จรูปมีน้อย ผู้ประกอบการในอุตสาหกรรมเครื่องมือกลส่วนใหญ่ เป็นผู้ประกอบการขนาดเล็ก ทำการผลิตเครื่องมือกลที่ใช้เทคโนโลยีไม่สูงมากนัก มีน้อยรายที่ทำการผลิตเครื่องมือกลที่ใช้วงจรคอมพิวเตอร์ในการควบคุมการผลิต (Computerized Numerical Control Machine; CNC) อุตสาหกรรมเครื่องจักรกลมีจำนวนโรงงานที่ทำการผลิตทั้งสิ้นเพียง 764 โรงงาน โดยคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 3.68 ของจำนวนโรงงานทั้งหมดในภาคอุตสาหกรรม โดยโรงงานส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในเขตกรุงเทพ และปริมณฑล นอกจากนั้น อุตสาหกรรมนี้มีการจ้างงาน 94,228 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.70 ของการจ้างงานทั้งหมดในภาคอุตสาหกรรม โดยแรงงานส่วนมากเป็นแรงงานไร้ฝีมือ โดยเจ้าของโรงงานหรือช่างฝีมือในโรงงานเป็นผู้ฝึกงานให้แรงงาน

อุตสาหกรรมเครื่องจักรกลในประเทศไทยจำเป็นต้องพึ่งพาการนำเข้าเครื่องจักรที่ใช้เทคโนโลยีการผลิตสูงจากต่างประเทศ เนื่องจากความสามารถในการผลิตเครื่องจักรที่ใช้เทคโนโลยีการผลิตสูงค่อนข้างจำกัด โดยมีเครื่องจักรกลการเกษตร เครื่องจักรที่ใช้ในอุตสาหกรรมเซรามิค และเครื่องจักรที่ใช้ในการผลิตชิ้นส่วนยานยนต์ซึ่งเป็นเครื่องจักรที่ใช้เทคโนโลยีการผลิตไม่สูงนัก เป็นผลิตภัณฑ์เครื่องจักรกลที่มีศักยภาพในการส่งออกของไทย